

Column – Uithuilen en verder praten

De kater is groot, de vakbonden krijgen de schuld. Dat helpt niet, stelt Jan Tamerus. Volgens hem kan Hans de Boer van VNO-NCW, in plaats van verdrietig te zijn, zichzelf beter afvragen wat hij kan doen om het akkoord alsnog vlot kan trekken.

De vakbeweging krijgt geregeld de zwarte piet toegewezen voor het moeizame overleg over een nieuw pensioenstelsel. En ook nu haasten het kabinet en de werkgevers zich om de schuld van het mislukken van een pensioenakkoord bij de vakbonden te leggen. De vakbonden overvragen, zo is de kritiek, komen steeds weer met nieuwe wensen en luisteren teveel naar hun vergrijsde achterban.

Het tripartite pensioenakkoord uit 2011 is voor de vakbeweging een uiterst moeizaam proces geweest. Het heeft de FNV aan de rand van de afgrond gebracht. En vervolgens heeft de overheid dat akkoord niet gestand gedaan. Voor de vakbonden was het dus sowieso tricky om aan een nieuwe pensioenronde te beginnen. Mariette Hamer noemde het op de nieuwjaarsbijeenkomst van de Stichting van de Arbeid, zo bezien, een wonder dat de vakbeweging überhaupt aan tafel ging.

Of er een pensioendeal zou komen, zou dus vooral ook afhangen van de vraag of het kabinet en de werkgeversorganisaties de vakbeweging zouden gaan helpen om tot een deal te komen, waarin ook de achterban vertrouwen kan hebben. Daartoe moeten zij de zorgen van de vakbeweging zichtbaar wegnemen. We kunnen nu vaststellen dat dit nog niet is gelukt. Teveel open einden van de kant van het kabinet betekenen juist opnieuw een te groot beroep op vertrouwen. En werkgevers steken geen hand uit.

De wensen van de vakbonden zijn niet nieuw. Er moet snel weer worden geïndexeerd. Dat moet mogelijk worden door de contraproductieve en dure nominale schijnzekerheid uit het contract te halen. De wens om in een risicodragend contract dan ook de risicovrije waardering los te laten, hoort daar bij.

De vaste opbouw in de uitkeringsovereenkomst leidt bij een risicovrije rente als rekenrente tot een volatiele premie. Dat willen werkgevers niet. Daarom is een premiedempingsregel afgesproken. Bij de huidige lage rente betekent dat een te lage premiedekkingsgraad. De premie is lager dan de kostprijs van de opbouw. Dit geeft twee op te lossen problemen.

De overstap naar een premieovereenkomst verschuift het premierisico van de werkgever naar het opbouwrisico van de werknemer. Die wil net zo min een volatiele opbouw. De grote rentegevoeligheid pakt voor jongeren extra nadelig uit. Door de overgang op degressieve opbouw worden de jonge opbouwjaren extra van belang. Als je dus als kabinet opschrijft dat de premie altijd kostendekkend moet zijn, moet je het niet gek vinden dat de bonden een stabielere rekenrente vragen. Niet voor hun vergrijsde achterban. Nee, juist voor de jongeren. En je zou toch verwachten dat De Boer die wens steunt.

Je moet het ook niet gek vinden, dat werknemers een oplossing vragen voor de consequentie van die politieke wens van een kostendekkende inkoop, het dichten van de huidige lage premiedekkingsgraad. Het kan niet zo zijn dat de overgang naar een nieuw contract deze rekening eenzijdig op het bordje van de werknemers legt. De Boer zou zich mede-eigenaar van dit probleem moeten voelen. Een stabielere rekenrente is dan ook in zijn belang.

Het kabinet wil heel graag de doorsneesystematiek afschaffen. Dat is een mega-operatie waar zo'n beetje iedereen tegenop ziet. Het is niet meer dan logisch dat de vakbonden daar in eigen huis alleen de handen voor op elkaar krijgen, als het daardoor optredende pensioengat direct en zichtbaar wordt gedicht. Dit treft in het bijzonder het werkende deel van de achterban. Mag je daar dan alsjeblieft voor opkomen?! Hoe de compensatie moet worden gefinancierd en of dat gaat lukken is nog maar zeer de vraag. In elk geval is een hogere rekenrente nodig. Een vangnet vragen van het kabinet onder deze ongewisse operatie is toch niet zo gek?

Het free rider gedrag van zzp-ers frustreert de arbeidsmarkt en holt de sociale zekerheid en het pensioenstelsel van binnenuit uit. Dat moet stoppen. Maar dat lukt alleen als we beginnen met het aanpakken van het free rider gedrag van de opdrachtgevers. Op de opdrachtbon van de zzp-er hoort een pensioenpremie. Hans de Boer zou zich hier sterk voor moeten maken.

En dan de AOW en de RVU-boete. We hebben met z'n allen boter op ons hoofd. De huidige generatie werkenden is niet voorbereid om gezond langer te werken. De zogenoemde Kunduz-versnelling breekt ons op. De RVU-boete frustreert maatwerk voor een flexibele pensionering. Het is niet realistisch ervan uit te gaan dat een jaar langer leven automatisch een jaar langer werken betekent. Ook dit is geen nieuw geluid.

Overvragen? Het zou kunnen. Maar dat is dan het gevolg van een gebrek aan vertrouwen. Dat kun je alleen repareren door met elkaar door te praten met een open oor en mind. Kansen genoeg voor het kabinet en de werkgevers. Dus 'aan tafel!', zou Matthijs van Nieuwkerk zeggen. Onze pensioentoeekomst is dat dubbel en dwars waard.

Jan Tamerus is master actuaris bij PGGM en adviseur van de VCP. Hij is winnaar van de gouden Pensioen Pro award voor 'een uitzonderlijke bijdrage aan de pensioensector' 2018. Hij schrijft deze column op persoonlijke titel.